

mellett a vagyonszerzés alantas elemei is kimutathatók voltak.

Szintén a Thököly-felkelés résztvevőinek vagyoni helyzetével foglalkozott a következő előadó, *Ulrich Attila*, aki a Thököly-család Wesselényi összeesküvés után elkobzott birtokainak nagyságát mutatta be. A család felemelkedése történetének rövid ismertetése után az előadó bemutatatta a Thököly-birtokok becsült, XVII. század végi értékét, majd rátért a Kamara Wesselényi összeesküvés utáni birtokfelmérő szerepére. Az előadásból kiderült, hogy nemcsak az érintett Thököly István, hanem a teljesen ártatlan Thököly Zsigmond birtokai is elkobzásra kerültek, és ennek következtében a Thököly-felkelés családi gazdasági okaira is fény derült.

Ezután *Seres István* izgalmas előadásának lehetünk fültanúi, aki legfrissebb törökországi kutatásainak eredményeit osztotta meg a hallgatósággal. Az előadó nemrég bukkant rá Thököly 1695-ben Bulgáriába telepített udvari katonasága összeírásaira, amelyek feldolgozásán

azóta is folyamatosan dolgozik. Az összesen 1317 nevet tartalmazó lista számos ismert, történelmi nevet tartalmaz, és érdekes adatokat nyújt a keletre távozott magyar katonai társadalom összetételére és életére vonatkozóan.

Az utolsó előadó, *Baráth Júlia*, a kárpátaljai Állami Levéltár Thököly-leveleiről adott kimerítő tájékoztatást. Elsősorban gazdasági vonatkozású iratokat találhatunk az egykori Ung vármegyére vonatkozó források között, amelyek érdekes információkat adhatnak a szekéradási vagy szállásadási kötelezettség érvényesítésével kapcsolatban, de találhat a kutató Thököly-pátenseket, sőt a korabeli társadalmi helyzetre utaló, káromkodás és lopás elleni drákói intézkedéseket is.

A konferencia összegzését *Zachar József*, a zárszót *Molnár Sándor* mondta el. Mindketten kifejezték örömeiket, hogy a résztvevők változatos és gazdag ismeretanyagot nyújtó konferenciára tekinthetnek vissza, és tudatták, hogy a tervek szerint 2006-ban az előadásokat tartalmazó kötet is megjelenik.

KISS BALÁZS

## A MAGYAR HONVÉDSÉG ÚJJÁSZERVEZÉSE 1944–1945-BEN

**Kerekasztal-beszélgetés, Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2005. október 26.**

2005. október 26-án a Hadtörténeti Intézet és Múzeum kerekasztal-beszélgetést szervezett a múzeum Tóth Ágoston termében. A beszélgetést *Dr. Markó György* ezredes, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatójának tudományos helyettese vezette.

A nyitó előadást *Dr. Sípos Péter*, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa tartotta „Magyarország külpolitikai helyzete 1944 végén, 1945 elején” címmel. Megvizsgálta, milyen tényezők befolyásolták Magyarország nemzetközi helyzetét, megítélését. A helyzet feltárásához az előadó szerint két irányvonalat érdemes megvizsgálni. Az egyik a magyar kormányok helyzete és tevékenysége 1939-től kezdve, míg a másik, hogy nem lehet pusztán magyar helyzetről beszélni, hanem alapvetően a világpolitikai tendenciát kell

látni. Magyarország lehetőségeit az a geopolitikai tény határozta meg, hogy a náci Németország felé két irányból közeledő antifasiszta koalíciós haderőknek nyilvánvalóan valahol Magyarország közelében kellett találkozniuk, továbbá hogy a magyar területek abba a zónába estek, amik a következőkben a szovjet érdekszférába tartoznak. Hazánk 1944 szeptemberétől szovjet befolyás alá került, betagozódott a szovjet érdekrendszerbe.

Másodikként *Dr. Számvéber Norbert* százados, a Hadtörténeti Levéltár igazgató-helyettese tartott előadást „Magyarország katonapolitikai helyzete 1944 végén, 1945 elején” címmel. Kiemelte, hogy 1944. október 15. után a Magyar Királyi Honvédség felső vezetése jelentős változáson ment keresztül, ami hozzájárult ahhoz, hogy a hivatásos tiszti ál-

lomány kétségesnek ítélte a helyzetét. A Magyar Királyi Honvédség erkölcsi állapotát a parancsok hiányából fakadó bizonytalanság mellett gyengítette a felismerés, hogy az alapvetően megváltozott bel- és külpolitikai helyzetben a harc folytatása értelmetlen. Mind-ezekeken túl a hivatásos tisztek jelentős csoportja a szélsőjobboldali hatalomátvételtől a karrierje emelkedését várta.

*Dr. Markó György* ezredes „A Magyar Honvédség felső vezetésének újjászervezése” címmel tartott előadást, aminek központi elemeként Vörös János honvédelmi miniszter és vezérkari főnök ellentmondásos pályafutását vizsgálta. Az előadó tájékoztatást adott továbbá a Honvédelmi Minisztérium megszervezéséről, „kétszobányi” indulásáról. A felkért tisztek első feladata magának a minisztériumnak a megszervezése volt. Gondoskodniuk kellett továbbá a személyi és anyagi ellátást biztosító katonai közigazgatás kialakításáról, illetve a katonai alakulatok felállításáról.

*Dr. Balló István* nyugállományú alezredes „A Magyar Honvédség első alakulatai 1945-ben” című előadásában rámutatott, hogy az 1944. december 21-én megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány egyik legfontosabb feladata az új honvédség megszervezése volt. Ennek a hadseregnek a két fő vonása a demokratikus és antifasiszta jelleg volt. Az ország vezetésének nem álltak azonban rendelkezésére olyan fegyveres erők, amiket azonnal be lehetett volna vetni immáron a németek ellen, nem voltak gyárak, hadiipari üzemek. Szólt az előadó az elsőként felállított alakulatokról, az 1. magyar vasútépítő ezredről (1945. január 5.) és a 3. magyar vasútépítő dandárról (1945. február 25.), melyek hadifoglyokból alakultak, továbbá az első önkéntes magyar hadosztályról, amely 1945 január 1-én, Temesvárt, szintén hadifoglyokból szerveződött. A toborzásoknak köszönhetően rövid idő alatt mintegy ötvenezer férfi és nő jelentkezett a fasiszmus elleni harcra.

A következő előadás a Fegyverszüneti Egyezmény katonai kérdéseit tárgyalta. *Dr. Okváth Imre*, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának fősztályvezetője az Egyezmény három paragrafusát vizsgálta. Az első paragrafus a németek elleni hadüzenetről, mint fő és kardinális kérdéstről szólt, a német erők lefegyverzéséről, és a német nemzetiségűek internálásáról. A harmadik paragrafus a Vörös Hadseregnek átadandó katonai bázis-

sokról, laktanyákról, illetve a szabad mozgás biztosításáról, a tizenötödik paragrafusa pedig a fasiszta jellegű katonai szervezetek felszámolásáról rendelkezett. Az előadó a fegyverszünet jelentőségét abban határozta meg, hogy a szerződéssel megkezdődhetett a demokratikus magyar hadsereg kialakítása.

*Dr. Szántó Mihály* nyugállományú ezredes „A Magyar Honvédség újjászervezésének és az antifasiszta küzdelembe való bekapcsolódásának jelentősége” című előadásában kifejtette, hogy a Magyar Honvédség újjászervezése, és antifasiszta harca a magyar antifasiszta mozgalom szerves része volt, a magyar szabadságharcok tradíciójának része, úgyszólván „magyar nemzeti tulajdon”, amihez az utóbbi évtizedekben a mindenkori kormányok nem kellő körültekintéssel nyúltak. Fő problémaként az előadó a hadsereg leszerelését, illetve annak módját jelölte meg, aminek köszönhetően 1948-ban, az új hadsereg megszervezésénél, sok tiszet reaktiválni kellett.

*Bognár Zalán*, a Károli Gáspár Református Egyetem adjunktusa „Magyar katonák szovjet hadifogolytáborokban” címmel tartott előadást. Mint elmondta, körülbelül hatszáznyolcvanezer magyar katona került szovjet hadifogságba. Ruházatuk, élelmezésük és elszállásolásuk az esetek döntő többségében elviselhetetlen volt. A hadifogoly-gyűjtőtáborokban, illetve a foglyokat szállító vonatokon sok esetben a 40–60 %-ot is elérte a halálozás, míg a Szovjetunióban lévő fogolytáborok minősége sok mindentől függött. Az úgynevezett változó tényezőkhöz lehet sorolni az időbeli, térbeli különbségeket. A térbeli elhelyezkedés alapján gyűjtőtáborok, átmeneti és céltáborok voltak. A foglyokkal való bánásmódban közrejátszott, hogy a Szovjetunióknak óriási embervesztései voltak, és az újjáépítésben a technikai fejlesztés helyett a lehető legtöbb ember munkába állítása volt a cél.

Az előadások után hozzászólásokra került sor. Többek között *Dr. Dombrády Lóránd* és *Dr. Tóth Sándor* folytatott eszmecserét a kiugrási kísérletről, az átállásról, illetve arról, hogy beszélhetünk-e egyáltalán magyar katonapolitikáról az adott időszakban.

Zárszavában *Dr. Markó György* ezredes megköszönte a felkért kutatóknak az előadásokat, a résztvevőknek a hozzászólásokat, és kilátásba helyezte, hogy ugyanebben a témában a Hadtörténeti Intézet és Múzeum újabb beszélgetés(ek) megrendezését tervezi.

## TARTALOM

### THÖKÖLY IMRE FEJEDELEM HALÁLÁNAK 300. ÉVFORDULÓJÁRA

R. VÁRKONYI ÁGNES	Thököly politikája és Magyarország esélyei a hatalmi átrendeződés idején-----	363
ZACHAR JÓZSEF	A Thököly-szabadságharc hadtörténeti és hadművészeti szempontból-----	400
GEBEI SÁNDOR	A Thököly-felkelés kibontakozása és a Rzeczpospolita---	412
SERES ISTVÁN	Thököly Imre emigráns katonaságának tisztikara Törökországban a karlócai béketárgyalások idején (1698–1699)-----	424

### TANULMÁNYOK

VESZPRÉMY LÁSZLÓ	Magyarország és az első kereszties hadjárat. Aacheni Albert tanúsága-----	501
BÁRÁNY ATTILA	Angol lovagok a nikápolyi csatában-----	517
B. SZABÓ JÁNOS	A Mohácsi csata és a „hadügyi forradalom.” II. rész. A magyar hadsereg a mohácsi csatában-----	573

### KÖZLEMÉNYEK

TŐSÉR MÁRTON	A kalifa a császár ellen. Az amorioni hadjárat (838)-----	633
PINTÉR JÁNOS ZSOLT	Tatárok és magyarok (1241–1242)-----	660
MOLNÁR MÁTÉ	A francia hadügyi reform kérdése Pierre Dubois műveiben	697
KORDÉ ZOLTÁN	Megjegyzések a székely ispánok 1467 előtti katonai szerepéhez -----	721

### MŰHELY

ORMOS ISTVÁN	A magyar őstörténet arab forrásainak újabb irodalma. <i>Kmoskó Mihály, Hansgerd Göckenjan és Zimonyi István</i> művei-----	733
BOROSY ANDRÁS	Hadseregszervezés, mozgósítás Magyarországon a XIV. században-----	782
NOVÁKI GYULA	Nyergesújfalu és Muzsla (Karva) – Csenke-pusztá kuruc kori erődje-----	795

### FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

MÉSZÁROS KÁLMÁN	Egy fogolynévsor a Rákóczi-szabadságharcból, 1705. február 4.-----	811
-----------------	--	-----

### CSATA- ÉS HADSZÍNTÉRKUTATÁS

HAUSNER GÁBOR – – NÉGYESI LAJOS – – PAPP FERENC	„Juhakol” a szőlőhegyen. Kísérlet Zrínyi-Újvár helyzetének meghatározására-----	835
---	---	-----

## SZEMLE

VALERI YOTOV	Vbopbazsenieto i sznarjazsenieto. Ot blgarszkoto szred-novekovie (VII–XI. vek) ( <i>Gáll Ervin</i> )-----	863
PÁLFFY GÉZA	Egy különleges nemesi karrier a 16–17. században. Hatos Bálint pápai vicekapitány és családja története ( <i>Varga Szabolcs</i> )-----	866
H. NÉMETH ISTVÁN	Várospolitikai és gazdaságpolitikai a 16–17. századi Magyarországon. A felső-magyarországi városszövetség ( <i>Pálffy Géza</i> )-----	868
NYAKAS MIKLÓS	A bihari kishajdú városok története ( <i>Seres István</i> )-----	871
G. ETÉNYI NÓRA	Hadszintér és nyilvánosság. A magyarországi török háború hírei a 17. századi német újságokban ( <i>Kreutzer Andrea</i> )---	876
HECKENAST GUSZTÁV	Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár ( <i>Bánkúti Imre</i> )-----	878
L. BALOGH BÉNI (SZERK.)	„Felszedek utamban minden fegyveres népet.” Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc Komárom és Esztergom vármegyékben ( <i>Csorba György</i> )-----	880

## KRÓNIKA

VESZPRÉMY LÁSZLÓ	Szárazföldi és tengeri hadviselés a trafalgari csata korában. A Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság 31. konferenciája, Madrid, 2005. augusztus 21–28.-----	883
BALLA TIBOR	Isonzo-front 1915–1917: az emlékezés kultúrája. Nemzetközi konferencia, Bovec, 2005. szeptember 29 – október 1.	888
NÉGYESI LAJOS	„Csaták néma tanúi.” Csata- és hadszintérkutatók konferenciája, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Budapest, 2005. október 1.-----	893
TÓTH FERENC	Thököly Imre fejedelem halálának 300. évfordulója. Tudományos ülés, Vaja, 2005. október 13–14.-----	895
KISS BALÁZS	A Magyar Honvédség újjászervezése 1944–1945-ben. Kerekasztal-beszélgetés, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Budapest, 2005. október 26.-----	897

## CONTENTS

### ON THE 300TH ANNIVERSARY OF THE DEATH OF PRINCE IMRE THÖKÖLY

ÁGNES R. VÁRKONYI	Thököly's Policy and Hungary's Prospects at the Time of the Reestablishment of Power in Central Europe-----	363
JÓZSEF ZACHAR	Thököly's War of Independence from the Point of View of Military History and Military Strategy-----	400
SÁNDOR GEBEI	The Evolution of Thököly's Uprising and the <i>Rzeczpospolita</i> -----	412
ISTVÁN SERES	The Officers of Imre Thököly's Military Exile in the Ottoman Empire at the Time of the Karlowitz Peace Negotiations (1698–1699)-----	424

### STUDIES

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Hungary and the First Crusade. The Evidence of Albert of Aachen-----	501
ATTILA BÁRÁNY	English Knights in the Battle of Nikopol-----	517
JÁNOS B. SZABÓ	The Battle of Mohács and the "Military Revolution" Part II. The Hungarian Army in the Battle of Mohács-----	573

### PUBLICATIONS

MÁRTON TŐSÉR	The Caliph against the Emperor. The Campaign to Take Amorion (838)-----	633
JÁNOS ZSOLT PINTÉR	Tatars and Hungarians (1241–1242)-----	660
MÁTÉ MOLNÁR	The Issue of the French Military Reform in the Works of Pierre Dubois-----	697
ZOLTÁN KORDÉ	Comments on the Military Role of the Székely Bailiffs prior to 1467-----	721

### WORKSHOP

ISTVÁN ORMOS	Recent Literature on the Arab Sources of Early Hungarian History. Works by <i>Mihály Kmoskó</i> , <i>Hansgerd Göckenjan</i> and <i>István Zimonyi</i> -----	733
ANDRÁS BOROSY	The Organisation and Mobilisation of the Army in Hungary in the 14th Century-----	782
GYULA NOVÁKI	The Fortresses at Nyergesújfalu and Muzsla (Karva)/Csenkepuszta at the Time of the Rákóczi War of Independence--	795

### HISTORICAL SOURCES

KÁLMÁN MÉSZÁROS	A Prisoner-of-War Roll from the Rákóczi War of Independence, 4 February 1705-----	811
-----------------	---	-----

### CSATA- ÉS HADSZÍNTÉRKUTATÁS

GÁBOR HAUSNER – – LAJOS NÉGYESI – – FERENC PAPP	"Sheepfold" in the Vineyard. An Attempt to Define the Location of Zrínyi-Újvár-----	835
---	---	-----

REVIEW

VALERI YOTOV	Vbopbazsenieto i sznarjazsenieto. Ot blgarszkoto szred-novekovie (VII–XI. vek) ( <i>Gáll Ervin</i> )-----	863
GÉZA PÁLFFY	The Special Career of a Nobleman in the 16–17th Centu-ries. The History of Vice Captain Bálint Hatos and His Family ( <i>Szabolcs Varga</i> )-----	866
ISTVÁN H. NÉMETH	Urban Policy and Economy in 16–7th Century Hungary. The League of Cities in Upper Hungary ( <i>Géza Pálffy</i> )----	868
MIKLÓS NYAKAS	The History of Smaller Haiduk Towns in Bihar County ( <i>István Seres</i> )-----	871
NÓRA G. ETÉNYI	The Publicity of the Theatres of Operations. News of the Anti-Ottoman Military Campaigns in Hungary in the German Press of the 17th Century ( <i>Andrea Kreutzer</i> )-----	876
GUSZTÁV HECKENAST	Who Is Who in the Rákóczi War of Independence. A Bio-graphical Handbook ( <i>Imre Bánkúti</i> )-----	878
BÉNI L. BALOGH (ED.)	"I Gather All the Military People on My Way." The 1848–1849 Revolution and War of Independence in Komárom and Esztergom Counties ( <i>György Csorba</i> )-----	880

CHRONICLE

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Land and Naval Warfare in the Period of the Battle of Trafalgar. 31st Conference of the International Military History Committee, Madrid, 21–28 August 2005-----	883
TIBOR BALLA	The Isonzo Front 1915–1917 – The Culture of Commemo-ration. International Conference, Bovec, 29 September – 1 October 2005-----	888
LAJOS NÉGYESI	"The Silent Witnesses of Battles." Conference of Battle-field Researchers. Military History Institute and Mu-seum, Budapest, 1 October 2005-----	893
T FERENC ÓTH	The 300th Anniversary of the Death of Prince Imre Thö-köly. Scientific Conference, Vaja, 13-14 October 2005---	895
BALÁZS KISS	The Reorganisation of the Hungarian Armed Forces in 1944–1945. Round-Table Conference, Military History Institute and Museum, Budapest, 26 October 2005-----	897

## TABLE DES MATIERES

### AU 300<sup>e</sup> ANNIVERSAIRE DE LA MORT DU PRINCE IMRE THÖKÖLY

ÁGNES R. VÁRKONYI	La politique de Thököly et les chances de la Hongrie au moment de la réorganisation du pouvoir-----	363
JÓZSEF ZACHAR	La guerre d'indépendance de Thököly du point de vue d'histoire et d'art militaires-----	400
SÁNDOR GEBEI	Le déploiement de l'insurrection de Thököly et le Rzeczpospolita-----	412
ISTVÁN SERES	Le corps d'officiers des troupes de Thököly réfugiées en Turquie lors des négociations de paix de Karlóca (1698-1699)----	424

### ETUDES

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	La Hongrie et la première croisade. Témoignage d'Albert d'Aachen-----	501
ATTILA BÁRÁNY	Des chevaliers anglais dans la bataille de Nikopol-----	517
JÁNOS B. SZABÓ	La bataille de Mohács et la "révolution militaire." 2 <sup>e</sup> partie. L'armée hongroise dans la bataille de Mohács-----	573

### PUBLICATIONS

MÁRTON TÓSÉR	Le calife contre l'empereur. La campagne d'Amorion (838)-	633
JÁNOS ZSOLT PINTÉR	Les Mongols et les Hongrois (1241-1242)-----	660
MÁTÉ MOLNÁR	La question de la réforme de l'armée française dans les écrits de Pierre Dubois-----	697
ZOLTÁN KORDÉ	Observations sur la compétence militaire des ispans szeklers avant 1467-----	721

### ATELIER

ISTVÁN ORMOS	La nouvelle littérature sur les sources arabes de la préhistoire hongroise. Ouvrages de <i>Mihály Kmoskó</i> , <i>Hansgerd Göckenjan</i> et <i>István Zimonyi</i> -----	733
ANDRÁS BOROSY	Organisation de l'armée et mobilisation en Hongrie au 14 <sup>e</sup> siècle-----	782
GYULA NOVÁKI	Les forts de Nyergesújfalu et Muzsla (Karva)/Csenke-pusztá à l'époque kouroutz-----	795

### PUBLICATIONS DE SOURCE

KÁLMÁN MÉSZÁROS	Registre de prisonniers de guerre de la guerre d'indépendance de Rákóczi. 4 février 1705-----	811
-----------------	---	-----

### RECHERCHES SUR DES CHAMPS DE BATAILLE ET DES THEATRES D'OPÉRATIONS MILITAIRES

GÁBOR HAUSNER – – LAJOS NÉGYESI – – FERENC PAPP	"Bergerie" sur le coteau planté de vigne. Tentative pour déterminer la position de Zrínyi-Újvár-----	835
---	--	-----

## REVUE

VALERI YOTOV	Vbopbazsenieto i sznarjazsenieto. Ot blgarszkoto szred-novekovie (VII–XI. vek) ( <i>Gáll Ervin</i> )-----	863
GÉZA PÁLFFY	Une carrière particulière de noble aux 16 <sup>e</sup> et 17 <sup>e</sup> siècles. Histoire du vice-capitaine Bálint Hatos et de sa famille ( <i>Szabolcs Varga</i> )-----	866
ISTVÁN H. NÉMETH	Politique urbaine et économique dans la Hongrie des 16 <sup>e</sup> et 17 <sup>e</sup> siècles. L'alliance des villes de Haute-Hongrie ( <i>Géza Pálffy</i> )-----	868
MIKLÓS NYAKAS	Histoire des villes des petits haïdouks de Bihar ( <i>István Seres</i> )-----	871
NÓRA G. ETÉNYI	Théâtre d'opérations et publicité. Les nouvelles de la guerre turque de Hongrie dans les journaux allemands du 17 <sup>e</sup> siècle ( <i>Andrea Kreutzer</i> )-----	876
GUSZTÁV HECKENAST	Qui est qui dans la guerre d'indépendance de Rákóczi ? Eléments biographiques ( <i>Imre Bánkúti</i> )-----	878
BÉNI L. BALOGH (ED.)	"Je prends tous les gens armés sur mon chemin." La révolution et la guerre d'indépendance de 1848–1849 dans les comitats de Komárom et d'Esztergom ( <i>György Csorba</i> )-----	880

## CHRONIQUE

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Les guerres terrestres et navales à l'époque de la bataille de Trafalgar. 31 <sup>e</sup> conférence du Comité international d'Histoire militaire, Madrid, 21–28 août 2005-----	883
TIBOR BALLA	Le front d'Isonzo 1915–1917. La culture de la mémoire. Conférence internationale, Bovec, 29 septembre – 1 <sup>er</sup> octobre 2005-----	888
LAJOS NÉGYESI	"Témoins silencieux des batailles." Conférence des spécialistes des champs de bataille et des théâtres d'opérations militaires. Institut et Musée d'Histoire Militaire, Budapest, 1 <sup>er</sup> octobre 2005-----	893
FERENC TÓTH	300 <sup>e</sup> anniversaire de la mort du prince Imre Thököly. Session scientifique, Vaja, 13–14 octobre 2005-----	895
BALÁZS KISS	La réorganisation de l'Armée hongroise en 1944–1945. Table ronde, Institut et Musée d'Histoire Militaire, Budapest, 26 octobre 2005-----	897



## INHALT

<b>ZUM 300. TODESTAG VON FÜRST IMRE THÖKÖLY</b>		
ÁGNES R. VÁRKONYI	Die Politik von Thököly und die Chancen Ungarns zur Zeit der Machtumorganisation -----	363
JÓZSEF ZACHAR	Der Freiheitskampf von Thököly aus der Sicht der Militärgeschichte und Militärkunst-----	400
SÁNDOR GEBEI	Die Herausbildung des Thököly-Aufstandes und die Rzeczpospolita-----	412
ISTVÁN SERES	Das Offizierskorps des emigrierten Soldatenvolkes von Imre Thököly in der Türkei zur Zeit der Friedensverhandlungen von Karlóca/Karlowitz, (1698-1699)-----	424
<b>STUDIEN</b>		
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Ungarn und der erste Kreuzzug. Das Zeugnis von Albert von Aachen -----	501
ATTILA BÁRÁNY	Englische Ritter in der Schlacht von Nikopolis-----	517
JÁNOS B. SZABÓ	Die Schlacht bei Mohács (Mohatsch) und die „Revolution im Militärwesen“. Teil 2. Die ungarische Armee in der Schlacht bei Mohács-----	573
<b>MITTEILUNGEN</b>		
MÁRTON TÖSÉR	Der Kalif gegen den Kaiser. Der Feldzug von Amorion (838)	633
JÁNOS ZSOLT PINTÉR	Tataren und Ungarn (1241-1242)-----	660
MÁTÉ MOLNÁR	Die Frage der Reform des französischen Militärwesens in den Werken von Pierre Dubois-----	697
ZOLTÁN KORDÉ	Anmerkungen bezüglich der militärischen Rolle der Sekler Gespane vor 1467-----	721
<b>WERKSTATT</b>		
ISTVÁN ORMOS	Neuere Literatur der arabischen Quellen der ungarischen Urgeschichte. Die Werke von <i>Mihály Kmoskó</i> , <i>Hansgerd Göckenjan</i> und <i>István Zimonyi</i> -----	733
ANDRÁS BOROSY	Armeorganisation und Mobilisierung in Ungarn im 14. Jahrhundert-----	782
GYULA NOVÁKI	Die Festungen von Nyergesújfalu und Muzsla (Karva)/Csenke-puszta aus der Kurutzenzeit-----	795
<b>QUELLENPUBLIKATIONEN</b>		
KÁLMÁN MÉSZÁROS	Ein Kriegsgefangenenprotokoll aus dem Freiheitskampf von Rákóczi. 4. Februar 1705-----	811
<b>SCHLACHT- UND KRIEGSSCHAUPLATZFORSCHUNG</b>		
GÁBOR HAUSNER – – LAJOS NÉGYESI – – FERENC PAPP	„Schafstall“ auf dem Weinberg. Versuch zur Bestimmung der Situation von Zrínyi-Újvár-----	835

RUNDSCHAU

VALERI YOTOV	Vbopbazsenieto i sznarjazsenieto. Ot blgarszkoto szred-novekovie (VII–XI. vek) ( <i>Gáll Ervin</i> )-----	863
GÉZA PÁLFFY	Eine außergewöhnliche adelige Karriere im 16-17. Jahrhundert. Die Geschichte von Bálint Hatos, Vizehauptmann von Pápa/Poppa, und seiner Familie ( <i>Szabolcs Varga</i> )-----	866
ISTVÁN H. NÉMETH	Stadtpolitik und Wirtschaftspolitik im 16-17. Jahrhundert in Ungarn. Das Städtebündnis von Oberungarn. ( <i>Géza Pálffy</i> )-----	868
MIKLÓS NYAKAS	Die Geschichte der Klein-Haiducken-Städte des Komitats Bihar ( <i>István Seres</i> )-----	871
NÓRA G. ETÉNYI	Kriegsschauplatz und Öffentlichkeit. Die Nachrichten des Türkenkrieges in Ungarn in den deutschen Zeitungen des 17. Jahrhunderts ( <i>Andrea Kreutzer</i> )-----	876
GUSZTÁV HECKENAST	Wer ist wer im Freiheitskampf von Rákóczi? Lebenslauf-Datenbank ( <i>Imre Bánkúti</i> )-----	878
BÉNI L. BALOGH (ED.)	„Ich lese jedes bewaffnete Volk auf meinem Weg auf.“ Die Revolution und der Freiheitskampf von 1848–1849 in den Komitaten Komárom/Komorn und Esztergom/Gran ( <i>György Csorba</i> )-----	880

CHRONIK

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Kriegsführung zu Lande und zur See in der Zeit der Schlacht von Trafalgar. 31. Konferenz der Internationalen Kommission für Militärgeschichte, Madrid, 21-28. August 2005-----	883
TIBOR BALLA	Isonzo-Front 1915–1917: die Kultur der Erinnerung. Internationale Konferenz, Bovec, 29. September – 1. Oktober 2005-----	888
LAJOS NÉGYESI	„Stumme Zeugen der Schlachten“. Konferenz der Schlacht- und Kriegsschauplatzforscher. Institut und Museum für Militärgeschichte, 1. Oktober 2005-----	893
T FERENC ÓTH	Der 300. Todestag von Fürst Imre Thököly. Wissenschaftliche Tagung, Vaja, 13-14. Oktober 2005-----	895
BALÁZS KISS	Die Neuorganisation der Ungarischen Armee 1944–1945. Gespräch am runden Tisch, Institut und Museum für Militärgeschichte, 26. Oktober 2005-----	897

## СОДЕРЖАНИЕ

### К 300-ЛЕТНЕЙ ГОДОВЩИНЕ СО ДНЯ СМЕРТИ КНЯЗЯ ИМРЕ ТЁКЁЛИ

АГНЕСИ Р. ВАРКОНИ	Политика Тёкёли и шансы Венгрии в период переустройства власти-----	363
ЙОЖЕФ ЗАХАР	Освободительная борьба под руководством Тёкёли с точки зрения военной истории и военного искусства---	400
ШАНДОР ГЕБЕИ	Развертывание восстания под руководством Тёкёли и Речь Посполита-----	412
ИШТВАН ШЕРЕШ	Офицерский состав воинства Тёкёли в эмиграции в период мирных переговоров в г. Карлоца/Карловиц (1698-1699)-----	424

#### СТАТЬИ

ЛАСЛО ВЕСПРЕМИ	Венгрия и первый крестовый поход. Нравоучения Альберта Аахенского-----	501
АТТИЛА БАРАНЬ	Английские рыцари в битве при городе Никаполь----	517
ЯНОШ Б. САБО	Битва при Мохаче и „революция военного дела.” Часть II. Венгерская армия в битве при Мохаче-----	573

#### СООБЩЕНИЯ

МАРТОН ТЁШЕР	Халиф против императора. Поход за города Аморион (838 г.)-----	633
ЯНОШ ЖОЛЬТ ПИНТЕР	Татары и венгры (1241-1242 гг.)-----	660
МАТЭ МОЛЬНАР	Вопрос реформы французского военного дела в работах Пьера Дюбуа-----	697
ЗОЛЬТАН КОРДЕ	Замечания по поводу военной роли секейских ишпанов до 1467 года-----	721

#### МАСТЕРСКАЯ

ИШТВАН ОРМОШ	Новейшая литература арабских источников венгерской истории. Работы <i>Михая Кмошко</i> , <i>Хансгерда Гёцкеньяна</i> и <i>Иштвана Зимоньи</i> -----	733
АНДРАШ БОРОШИ	Организация армии мобилизация в Венгрии в XIV веке	782
ДЬЮЛА НОВАКИ	Форты Ньергешуйфалу и Мужла (Карва)/Ченке-пушта в эпоху куруцев-----	795

#### ИСТОЧНИКИ

КАЛЬМАН МЕСАРОШ	Именной список военнопленных из времен освободительной борьбы под руководством Ракоци. 4 февраля 1705 года-----	811
-----------------	---	-----

#### ИССЛЕДОВАНИЯ БИТВ И ТЕАТРОВ ВОЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ

ГАБОР ХАУСНЕР – – ЛАЙОШ НЕДЬЕШИ – – ФЕРЕНЦ ПАПП	„Овечий хлев” в винограднике. Попытка определить положение Зрини-Уйвара-----	835
---	--	-----

ОБЗОР

ВАЛЕРИ ЙОТОВ	Vbopbaazssenieto i sznarjazsenieto. Ot blgarszkoto szrednoviekovie (VII-XI vek) ( <i>Эрвин Галл</i> )-----	863
ГЕЗА ПАЛФФИ	Особая дворянская карьера в 16–17 веках. История вице-капитана крепотси Папа Балинта Хатош и его семьи ( <i>Сабольч Варга</i> )-----	866
ИШТВАН Х. НЕМЕТ	Городская политика и экономическая политика в 16–17 веках в Венгрии. Союз городов в северной Венгрии ( <i>Геза Палффи</i> )-----	868
МИКЛОШ НЬАКАШ	История бихарских городов мелких гайдуков ( <i>Иштван Шереш</i> )-----	871
НОРА Г. ЭТНЬИ	Театр военных действий и гласность. Вести с войны турок в Венгрии в немецких газетах 17-го века ( <i>Андреа Креутзер</i> )-----	876
ГУСТАВ ХЕЦКЕНАШТ	Кто есть кто в освободительной борьбе, возглавляемой Ракоци? Сборник биографических документальных материалов ( <i>Имре Банкути</i> )-----	878
БЕНИ Л. БАЛОГ (ред.)	„Подберу по пути весь вооруженный люд”. Революция и вооруженная борьба 1848–1849 годов в комитатах Комаром и Эстергом ( <i>Дьердь Чорба</i> )-----	880
ХРОНИКА		
ЛАСЛО ВЕСПРЕМИ	Военные действия на суше и на море в период трафальгарской битвы. 31-я Конференция Международного Военно-Истрического Комитета. Мадрид. 21–28 августа 2005 года-----	883
ТИБОР БАЛЛА	Фронт-Ишонцо 1815–1817 гг. Культура воспоминаний. Международная конференция. Бовец, 29 сентября – 1 октября 2005 года-----	888
ЛАЙОШ НЕДЬЕШИ	„Немые свидетели битв.” Конференция исследователей битв и театров военных действий. Военно-Исторический Институт и Музей, Будапешт, 1 октября 2005 года-----	893
ФЕРЕНЦ ТОТ	300-ая годовщина со дня смерти князя Имре Тёкёли. Научная сессия. Вайа, 13–14 октября 2005 года-----	895
БАЛАЖ КИШШ	Реорганизация Венгерской Армии в 1944–1945 годах. Разговор за круглым столом. Военно-Исторический Институт и Музей, Будапешт, 26 октября 2005 года-----	897

## MILITÄRGESCHICHTLICHE MITTEILUNGEN

Vierteljahresschrift des Instituts und  
Museums für Militärgeschichte

**Gründungsjahr: 1888**

**Chefredakteur:** Ferenc Csákváry  
**Verantwortlicher Redakteur:** Gábor Hausner  
**Leiter der Rubrik Rundschau:** Ferenc Pollmann

### Redaktionskomitee:

Tibor Balla, Gábor Bona, Attila Bonhardt,  
István Cziganý, Tamás Csikány, István  
Diószegi, Lóránd Dombrády, Tibor Hajdu,  
Róbert Hermann (President), József Holló,  
Miklós Horváth, Ferenc Lenkefi, József  
Lugosi, Imre Okvát, Géza Pálffy, János  
Rainer M., Sándor Szakály, György Székely,  
Aladár Urbán, János Varga J., László  
Veszprémy, József Zachar

Herausgegeben vom Institut und Museum für  
Militärgeschichte des Ministeriums für  
Landesverteidigung  
1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4.  
Postanschrift: Budapest, Pf. 7., H-1250.  
Tel.: (36-1)-325-16-00, Fax: (36-1)-325-16-04

### Redaktion und Verlagsbüro:

1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4. Postan-  
schrift: Budapest, Pf. 7. H-1250.  
Tel.: (36-1)-325-16-44, Fax: (36-1)-325-16-46

**E-Mail-Adresse:** [hadtk@freemail.hu](mailto:hadtk@freemail.hu)  
**Internetversion:** [www.epa.oszk.hu/hk](http://www.epa.oszk.hu/hk)

### Abonnement:

1800,- HUF/Jahr, 450,- HUF/Vierteljahr

### Vertrieb:

Magyar Posta Rt. Üzleti és Logisztikai Köz-  
pont

### Abonnement für das Ausland:

im Büro für Zeitungsabonnements  
Központi Hírlap Centrum  
1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.  
Postanschrift: H-1900 Budapest,  
E-Mail: [hirlapelofizetes@posta.hu](mailto:hirlapelofizetes@posta.hu)

## ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

Поквартальный Журнал Института  
и Музея Военной Истории

**Год основания: 1888**

**Главный редактор:** Ференц Чаковари  
**Ответственный редактор:** Габор Хаушнер  
**Ведущий раздела Обзора:** Ференц Поллманн

### Редакционная коллегия:

Тибор Балла, Габор Бона, Атилла Бонхардт,  
Иштван Циганý, Тамаш Чиканý, Иштван  
Диосеги, Лоранд Домбради, Тибор Хайду,  
Роберт Херманн (председатель), Йозеф  
Холло, Миклош Хорват, Ференц Ленкефи,  
Йозеф Лугоши, Имре Окватх, Геца  
Палффи, Янош М. Райнер, Шандор Сакай,  
Дьердь Секей, Аладар Урбан, Янош Й.  
Варга, Ласло Веспреми, Йозеф Захар

Издает: Институт и Музей  
Военной Истории  
Министерства Обороны  
1014 Будапешт I, площадь Капистран 2-4  
Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250  
Тел.: (36-1)-325-16-00, Факс: (36-1)-325-16-04

### Редакция и Издательство:

1014 Будапешт I, площадь Капистран 2-4  
Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250  
Тел.: (36-1)-325-16-44, Факс: (36-1)-325-16-46

**Адрес E-Mail:** [hadtk@freemail.hu](mailto:hadtk@freemail.hu)  
**Электронный вариант:** [www.epa.oszk.hu/hk](http://www.epa.oszk.hu/hk)

### Абонементная плата по подписке:

На 1 год 1800, на 1 квартал 450 форинтов

### Распространяет:

Коммерческий и Логистический Центр  
А/О Венгерская Почта

### Подписка за границей:

В Бюро подписки на газеты  
Központi Hírlap Centrum  
1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.  
Почтовый адрес: H-1900 Budapest,  
e-mail: [hirlapelofizetes@posta.hu](mailto:hirlapelofizetes@posta.hu)

Ára: 450,- Ft

## **Következő számunk tartalmából**

*Krámlí Mihály*

A trafalgari csata taktikai kérdései

*Illés András*

Dokumentumok a trafalgari hadjáratból

*Réti Balázs*

A brit haditengerészet és az olasz-etióp háború  
a korabeli magyar levéltári források tükrében

*Horváth József*

Magyar kereskedelmi hajók hadi szolgálatban.  
A KELET és a NYUGAT gőzös sorsa a második világháborúban

*Pintér Tamás – Rózsafi János*

Csatatérkutatás az Isonzónál  
Szegedi 46-osok nyomában San Martino del Carsonál  
és a Fajti Hribnél

*Makai Ágnes – Sallay Gergely Pál*

A Mária Terézia Katonai Rend utolsó fejezete

A 2003. évi magyar hadtörténeti irodalom  
válogatott bibliográfiája